

SKRIET I GRUS N° XX

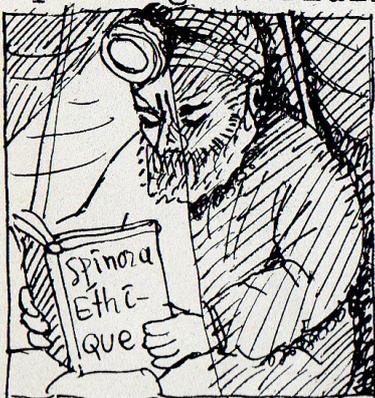
Arne Ness ("Stor-Arne" - mens "Lille-Arne" besteg Everest - en distingsjon nødvendig gjort i det siste pga. mase-medias herjinger) tilhører den fåtallige flokk som risser varige veimerker i industrivekstsystemetes grushauger, men kommer først nå fordi poenget har vært å trekke fram slike som er for lite kjent i det skandinaviske miljøet. Dessuten er "AN" en av våre egne. Men nå er AN 75 år (27. jan)! - På tross av at Arne er en av landets ekte originaler, legger han økopolitisk vekt på å følge lokalsamfunnets tradisjon; - derfor: Til lykke med de runde år! Men først og fremst inspirerer anledningen oss til å minne om et par bidrag som ellers ikke nevnes i økofilosofisk sammenheng, til tross for at de kanskje er AN's sterkeste i den retningen. I tid gjør de seg gjeldende lenge før AN formulerer sin "økosofit":

Framfor noe mener jeg at det også økofilosofisk er viktig å framheve AN's "empiriske semantikk" - for tusenvis av forberedende-studenter kjent under den alt for beskjedne betegnelsen "En del elementære logiske emner" (ELE). ELE - som fikk sin første form allerede under krigen - er et nybrottsverk av rang. AN smidde her et blankt våpen bl.a. mot nazistenes propaganda; - Zapffe kalte det "vaccine mot fanatisme" (Se PWZ: Essays og epistler, Oslo 1967; anbefales til utdyping av poeng jeg her må skissere altfor kort!), fordi den innsikten og praktiske treningen AN her legger opp til, smuldrer opp

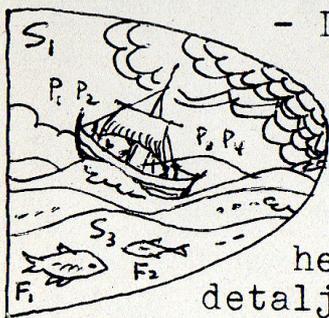
grunnlaget for fanatisk klynging (et buddhistisk uttrykk er her velplassert!) til ugjen-
 nomtenkte standpunkter. Jeg vil raskt skissere
 hovedpoenget - men håper først og fremst å gi
 en impuls til å ta fram ELE og/eller Zapffes
 versjon, Den logiske sandkasse (Oslo 1966):

Filosofer, logikere og kommunikasjonsteoreti-
 kere har tidligere forsømt å studere hvordan
 formidling faktisk lykkes eller mislykkes. Bl.
 a. har de lagt alt for stor vekt på skrift-
 språklig formidling, "korrekte ordbetydninger"

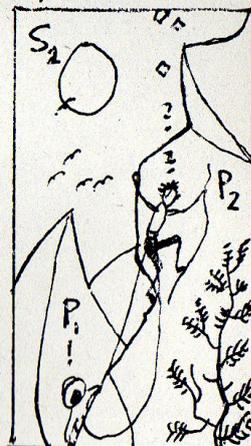
(leksika!) og formale logis-
 ke resonnement. Tidlig bry-
 ter AN ut av den rollen han
 skal spille som akademisk
 filosof, og foretar selv un-
 dersøkelser av hvordan folk
 faktisk meddeler seg til
 hverandre. Det viser seg at
 ikke-språklige forhold om-
 kring personen og situasjonen
 kan avgjøre det meste.

I en viss forstand kan en si at AN allerede her
 har klart for seg det som norske økofilosof
 erfarer på 70-tallet ved segling med fembøring:

- De 5-6 personene (P) i fembørin-
 gen i storm på Vestfjorden (S)
 oppfatter kanskje bare ett
 ord fra hovedsmannen, men via
 deres P-bakgrunn og
 S gis dette ordet en
 helt spesiell og uhyre
 detaljrik betydning, - og

denne betydningen kan til og med
 variere fra minutt til minutt (S₁₋₂₋₋)
 - Uten en teori av AN's type er det
 som her skjer ren magi. Selv om be-
 grepet om økosystemet - helheten
 hvor alle elementene er forbundet og
 kontinuérlig endrer seg, improvisere-

rende, for å nå et felles mål - neppe er det AN bygger på for 40 år siden, er det en modell av det slaget han legger til grunn. For eget vedkommende kan jeg iallfall si at et mange-
 arig arbeid som lærer i Næssiansk formidlings-
 logikk ga avgjørende impulser i retning av "det
 bevegelige mangfolds-nettverket" som er økofi-
 losofiens kjernetanke. For min del synes jeg
 dette er en måte å tenke på som fører bort fra
 Spinoza - som ble AN's store inspirator til øko-
 sozi. Men uansett det så er det i tråd med AN's
 legning å bifalle at hans grunnleggende idéer
 fører til vidt forskjellige filosofier!

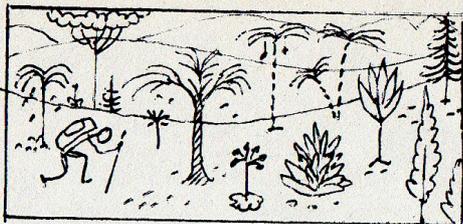
Hermed er vi ved AN's fremheving av mangfold
 som slående trekk ved tilværelsen.

Usaklighet - som AN ikke definerer
 som noe moralsk forargerlig, men
 som formidlings-svikt - er et re-
 sultat av manglende oppmerksomhet
 overfor mangfoldet i den totale
 sammenhengen formidling foregår
 i (en paralell oppmerksomhets-
 mangel i fombøringen fører til
 kullsegling!). ELE var ment
 å gi trening i dette, og der-

med minske usakligheten i norsk debatt. - Dette
 ville i sin tur kunne føre til redusert vold,
 både i ord og håndgripelig handling. Ja, "vold"
 brukes av AN ofte nærmest betydningslikt med
 usaklighet, slik at det i begge tilfelle er snakk
 om nedbrytning av (organisk)mangfold. Tendensen
 til moralsk nøytralitet her gir en av forbindel-
 seslinjene til Spinoza og hans helhets- og fri-
 gjøringslære.

Men det gir også en forbindelseslinje til Gandhi,
 som her er mitt punkt nr. 2 (Se også Vår Verden
 nr. 2 1980!); - retttere sagt er det her snakk om
 én av AN's "rekonstruksjoner" av Gandhis kon-
 fliktløsningslære. G. kan nemlig oppfattes slik
 at han søker trening i å oppfatte og identifisere
 seg med menneskesamfunnets "bevegelige mangfold"

som en trening i ikkevold (ahimsa). - Det er mulig jeg trekker litegrann i G/AN når jeg i tillegg vil hevde at dette igjen har nær forbindelse

med en sentral mening bak slagordet "veien er målet" (Se Skr. i grus om Askeladden, Ringen nr. 40!): - Det "bevegelige mangfoldet" er ikke av en slik art at det har noe bestemt mål, - alt endrer seg "underveis" - dermed er også "veien" et misvisende bilde. Ut fra denne fortolkningen blir det altså et forsøk på en mer realistisk virkelighets-gripen når Gandhi (med henvisning til Bhagavad Gita) anbefaler å "avstå fra handlingens frukt": - Idet en "når fram" vil det i alle tilfelle vise seg at "frukten" er en annen enn den en kjempet for å høste. Og det er i tråd med det samme verdensbildet når G. hevder at menneskets viktigste erkjennelseskilde er aktiv ikkevoldelig handling i konfliktens sentrum. - Selv synes jeg dette går i dialektisk prosesslære-retning og bort fra Spinoza, men - på samme måte som ovenfor nevnt - det "bevegelige mangfoldsmennesket" AN er sikkert bare glad over å bli "trukket i" på denne måten!

La meg til slutt nevne en enda tidligere spire hos AN til senere økofilosofi- et trekk som kommer til syne hos ham allerede i dr.-avhandlingen (Erkenntnis und Wissenschaftliches Verhalten) fra 1936 -

nemlig i hans kritikk av det han kaller "labyrintisk erkjennelsesteori": - Når vi studerer dyr i labyrinter og tror vi derigjennom kan finne ut noe vesentlig om dyrets intelligens eller opplevelsesverden, viser vi en mangel av nødvendig respekt for andre livsveseners evne til å strukturere sin egen virkelighet, forskjellig fra vår. - Denne respekten er i dag et grunnleggende trekk ved Arnes "dype økologi".

Sigmund Kvaløy

